

Slutrapport for kampagnen Håndtering af syge og tilskadekomne slagtesvin og søer

INDLEDNING

I forbindelse med Fødevarestyrelsens kontrol i svinebesætninger i de senere år har en af de hyppigste årsager til sanktioner været overtrædelser i forbindelse med håndteringen af syge og tilskadekomne dyr. I 2016 gennemførte Fødevarestyrelsen en kampagne med fokus på syge- og tilskadekomne dyr i malkekvæg- og svinebesætninger. Kampagnen blev gennemført i 100 slagtesvinebesætninger¹, og i forbindelse med denne kampagne blev der sanktioneret i 21 % af de kontrollede svinebesætninger. Kontrollen af dyrevelfærd i svinebesætninger beskrevet i rapporten Dyrevelfærd i Danmark 2017² viste også et behov for fokus på håndtering af syge og tilskadekomne dyr i svinebesætninger i Danmark.

På denne baggrund blev der planlagt og gennemført en landsdækkende kontrolkampagne i svinebesætninger i 2018 med fokus på håndtering af syge og tilskadekomne dyr i so- og slagtesvinebesætninger. Kampagnen har især haft fokus på, om syge og tilskadekomne dyr bliver fundet ved det daglige tilsyn og omgående får en passende behandling, om syge dyr opstaldes i velindrettede sygestier/bokse, om medicin anvendes efter dyrlægens anvisninger, samt om der føres optegnelser over medicinforbruget.

Det overordnede formål med kampagnen er at forbedre dyrevelfærden for syge og tilskadekomne dyr i svinebesætninger og sætte fokus på korrekt håndtering af syge og tilskadekomne dyr i svinebesætningerne. Inden kampagnen gik i gang, blev der sendt information ud til praktiserende dyrlæger og via branchen information til

¹https://www.foedevarestyrelsen.dk/SiteCollectionDocuments/Dyrevelfaerd%20og%20veterinaermedicin/Kontrolkampagner%202015/Slurapport_syge%20og%20tilskadekomne%20dyr_2016.pdf

² <https://www.foedevarestyrelsen.dk/Dyr/dyrevelfaerd/videncenter-for-dyrevelfaerd/Sider/Rapporter-fra-ViD.aspx>

besætningsejere. Det er endvidere hensigten at undersøge, hvad årsagen til mangelfuld håndtering af syge og tilskadekomne dyr er, hvorfor syge dyr ikke sættes i sygesti, samt hvilke informationskilder der bedst når ud til besætningsejerne.

Kampagnens fokus har derfor været:

- at lave forudgående informationskampagne samt udføre vejledning og kontrol på 400 CHR numre (401 besætninger).
- gennem information, vejledning og kontrol at understøtte landmændenes, dyrlægenes og branchens viden om og fokus på korrekt håndtering af syge og tilskadekomne slagtesvin og søer og dermed fremadrettet at kunne opnå en bedre regelefterlevelse.
- at undersøge mulige sammenhænge mellem regelefterlevelse og besætningsstørrelsen samt om besætningen havde indgået sundhedsrådgivningsaftale.

KONKLUSION

Resultaterne af nærværende kontrolkampagne viser, at der forsat er behov for at have fokus på håndtering af syge og tilskadekomne slagtesvin og søer. Der er behov for at få udbredt information om korrekt håndtering af syge og tilskadekomne slagtesvin og søer endnu mere til besætningerne.

Regelefterlevelsen i denne kampagne er 67,7 %, og næsten en tredjedel af de kontrollerede svinebesætninger i kampagnen levede således ikke op til reglerne om dyrevelfærd og medicin. Kampagnen i 2016¹ havde en regelefterlevelse på 79 % og dermed et bedre resultat end i 2018, men man kan dog ikke sammenligne resultaterne fuldstændig, da der er forskelle i kampagnerne imellem, jf. tabel 8.

Sammenlagt for svinebesætningerne gælder, at overtrædelserne på dyrevelfærdsområdet hyppigst skyldes tilfælde, hvor dyr ikke har fået omgående passende behandling, dernæst at der ikke er taget stilling til prognosen for det enkelte syge eller tilskadekomne dyr, således at det aflives rettidigt og tredjehyppigst, at der ikke er blødt underlag i sygestien.

Fordelt på besætningstype ser resultaterne for 2018 således ud, at der for slagtesvinebesætninger er sanktioner i 79 kontroller ud af 236 kontrollerede besætninger, som vedrørte 76 indskærpelser og 11 politianmeldelser. De hyppigste lidelser omfattet af sanktionerne for ikke korrekt håndtering hos slagtesvinene er: ledbetændelse, brok og halebid.

For sobesætningerne fordeler resultaterne i 2018 sig med sanktioner i 50 kontroller ud af 163 kontrollerede sobesætninger, som vedrører 50 indskærpelser og en administrativ bøde på medicinområdet jf. tabel 2b og figur 1. De hyppigste lidelser omfattet af

sanktioner for ikke korrekt håndtering hos søerne er; benlidelser med haltheder og skuldersår samt, at der ikke er blødt underlag i sygestien.

Kampagnens resultater viser, at der er signifikant forskel i antal kontroller med sanktion afhængigt af størrelsen på besætningen. Jo større slagtesvinebesætning, des flere kontroller med overtrædelser, jf. tabel 5a, og jo større sobesætning, des flere kontroller med sanktion, jf. tabel 5b. Sammenhængen er endnu stærkere for sobesætninger sammenlignet med slagtesvinebesætninger, jf. tabel 5a og 5b. Sammenhængene er statistisk signifikante, og dermed kan man med 95 % sikkerhed sige, at forskellen i antallet af kontroller med sanktion afhængig af besætningsstørrelsen ikke er tilfældig variation.

Fordelingen af gennemsnitlig antal dyr sanktioneret ud af antal dyr kontrolleret set i forhold til besætningsstørrelsen viser, at der procentmæssigt er flere dyr omfattet af sanktion i de små besætninger sammenlignet med store besætninger, jf. tabel 6a og 6b.

Sammenfattende kan man derfor konkludere, at antal kontroller med sanktion er signifikant større i gruppen af store besætninger i forhold til små besætninger, men procentmæssigt var flere dyr omfattet af sanktion i de små besætninger sammenlignet med store besætninger.

Der er ingen signifikant forskel mellem antallet af sanktioner generelt for henholdsvis slagtesvin og søer, men det er blandt slagtesvinebesætningerne, at der blev konstateret grovere uforsvarlig behandling, og alle 11 politianmeldelser vedrørte slagtesvinebesætninger.

Datagrundlaget i kampagnen har ikke muliggjort en sammenligning af sammenhængen specifikt mellem sundhedsrådgivningsaftale (SRA) og regelefterlevelse. Årsagen er dels meget få besætninger i gruppen uden SRA og dels et gennemsnitligt meget lille antal dyr i disse besætninger.

Det var især via den praktiserende dyrlæge og Fagbladet Svin, at besætningsejere havde hørt om kampagnen, inden kontrollens start. Fødevarestyrelsen vil derfor forsat sørge for at sende nyhedsbreve om veterinærkontrolkampagner ud til de praktiserende dyrlæger og via samarbejde med branchen at få informationer ud i relevante faglige fora. Samtidig vil der fremover blive arbejdet for at inddrage praktiserende dyrlæger endnu mere via deres rådgivende rolle i besætningerne. Dette skyldes ønsket om at få budskaberne om korrekt håndtering af syge og tilskadekomne slagtesvin og søer endnu mere udbredt til besætningsejerne og de besætningsansvarlige.

Der er et potentiale for at nå ud til endnu flere besætningsejere ad denne vej, da næsten halvdelen af besætningsejerne ikke havde hørt om kampagnen før kontrolperioden.

Fødevarestyrelsen vil fremadrettet arbejde for øget regelefterlevelse, og i 2019 foretages en nulpunktsundersøgelse i 10 % af landets svinebesætninger.

RESULTATER

I alt er der gennemført kontrol på 400 CHR numre omfattende 401 besætninger i kontrolperioden 1. april til 30. september 2018, jf. tabel 2a. Procentfordelingen mellem besætningstyperne er 59 % slagtesvinebesætninger og 41 % sobesætninger, jf. tabel 2b. Der er kontrolleret 32.541 søer og 138.595 slagtesvin i løbet af kampagnen svarende til op til 50 % af dyrene i besætningerne, jf. tabel 1. Antallet af besætninger der havde indgået en sundhedsrådgivningsaftale (SRA), er 360, mens 36 af svinebesætningerne ikke havde indgået SRA.

Regelefterlevelsen indenfor kampagnen er samlet set på 67,7 %, jf. tabel 2a. Der er ingen signifikant forskel mellem antal sanktioner i slagtesvinebesætninger sammenholdt med sobesætninger, jf. tabel 2b. Der blev givet indskærpelser hos både slagtesvin og søer, men alle 11 politianmeldelser var i slagtesvinebesætninger, jf. figur 1.

Årsagen til, at syge dyr ikke var sat i sygesti, fordeler sig med næsten lige stor frekvens mellem, at det/de syge dyr i stien ikke er opdaget ved det daglige tilsyn, og at det i besætningen ikke blev vurderet nødvendigt, at dyret/dyrene skulle i sygesti, jf. figur 2.

Der var signifikant flere sanktioner på dyrevelfærdsområdet end på medicinområdet, jf. tabel 3.

Sammenlagt for svinebesætningerne gælder, at overtrædelserne på dyrevelfærdsområdet hyppigst skyldes tilfælde, hvor dyr ikke har fået omgående passende behandling svarende til 71 kontroller, dernæst 48 kontroller, hvor der ikke er taget stilling til prognosen for det enkelte syge eller tilskadekomne dyr, således at det bliver aflivet rettidigt, jf. tabel 4.

På medicinområdet skyldes overtrædelserne samlet for såvel slagtesvin og søer primært mangelfulde medicinoptegnelser (44 kontroller med indskærpelse), samt at medicinen ikke anvendes i overensstemmelse med dyrlægens anvisning (24 kontroller med indskærpelse) samt en administrativ bøde, jf. tabel 4.

Der er sanktion i 79 af slagtesvinebesætningerne fordelt på 76 indskærpelser og 11 politianmeldelser, hvoraf nogle slagtesvinebesætninger har både indskærpelse og politianmeldelse ved samme kontrol. Gennemgang af kontrolrapporterne viser, at lidelserne, der giver anledning til sanktion hos slagtesvin for størstedelen omfatter svin med ledbetændelse (42 sanktioner omfattende 33 indskærpelser og 9 politianmeldelser), brok (37 sanktioner omfattende 28 indskærpelser og 9 politianmeldelser), eller halebid med 10 indskærpelser og 2 politianmeldelser.

Der er sanktion i 50 af sobesætningerne, og alle 50 besætninger omfattet af sanktion vedrørende dyrevelfærd fik indskærpelse. Derudover blev en besætning sanktioneret med en administrativ bøde på medicinområdet, jf. figur 1. Ved manuel gennemgang af kontrolrapporterne for sobesætningerne ses, at de lidelser, som forårsagede højest antal

sanktioner, er; benlidelser med haltheder (17 indskærpelser) og skuldersår (14 indskærpelser). Derudover vedrører 10 indskærpelser forhold hos søer med manglende blødt underlag i sygestien.

Der er fundet en signifikant forskel mellem sanktionsprocenten sammenholdt med besætningens størrelse både for slagtesvinebesætninger jf. tabel 5a, og for sobesætninger, jf. tabel 5b. Jo større besætning des flere sanktioner. Den største forskel ses imellem sobesætningerne, jf. tabel 5b. Fordelingen af gennemsnitlig antal dyr sanktioneret ud af antal dyr kontrolleret set i forhold til besætningsstørrelsen viser, at der procentmæssigt er flere dyr omfattet af sanktion i de små besætninger sammenlignet med store besætninger, jf. 6a og 6b.

Datagrundlaget i kampagnen har ikke muliggjort en sammenligning af sammenhængen specifikt mellem SRA og regelefterlevelse. Årsagen er dels meget få besætninger i gruppen uden SRA, dels et gennemsnitligt meget lille antal dyr i disse besætninger.

Det blev undersøgt, om besætningsejerne allerede havde hørt om kampagnen og i givet fald, hvorfra de havde fået oplysning om kampagnen. Det er hovedsagligt via besætningsdyrlægen og Fagbladet Svin, at besætningsejerne har hørt om kampagnen, jf. figur 3. I 79 tilfælde var informationen givet via den praktiserende dyrlæge, og i 29 tilfælde havde besætningsejeren læst om kampagnen i Fagbladet Svin, jf. figur 3.

Det kan konstateres, at der stadig er en stor gruppe på 197 besætningsejere, som ikke havde hørt om kampagnen, før kontrolperioden startede, jf. tabel 7.

Selvom kampagnen om håndtering af syge og tilskadekomne slagtesvin i 2016 og 2018 ikke er helt identiske, er nærværende kampagne planlagt, så de to kampagner ligger tæt op ad hinanden. Antalsmæssigt varierer de to kampagner, hvor kampagnen i 2016 omfattede 100 slagtesvinebesætninger, og kampagnen i 2018 har omfattet 236 slagtesvinebesætninger. Derudover omfattede kampagnen i 2016 også malkekvægsbesætninger, og i 2018 har sobesætninger været en del af kontrollen.

Sanktionsprocenten de to kampagner imellem er sammenholdt for slagtesvinebesætningernes vedkommende. I 2016 kampagnen lå sanktionsprocenten på 21 % hos slagtesvinebesætningerne, og i 2018 er sanktionsprocenten 32 %. Sanktionsprocenten er dermed højere i 2018, men der er ikke signifikant flere sanktioner i 2018 end i 2016, jf. tabel 8, så man kan ikke med 95 % sikkerhed sige, at forskel mellem de to værdier ikke er tilfældig variation.

METODE

Kampagnens kontroller blev gennemført i perioden fra 1. april til 30. september 2018 ved kontrolbesøg på 400 CHR-numre med 401 besætninger tilknyttet, jf. tabel 2a.

Procentfordelingen mellem besætningstyperne var 59 % slagtesvinebesætninger og 41 % so besætninger, jf. tabel 1 heraf 236 kontroller i slagtesvinebesætninger og 163 kontroller i sobesætninger³.

Alle besætningerne er udtaget som en repræsentativ stikprøve af besætningerne registreret i CHR med mere end 20 dyr i besætningen, fordelt over hele landet, med varierende størrelse samt med og uden sundhedsrådgivningsaftale. I besætninger med under 100 dyr er alle slagtesvin eller søer blevet kontrolleret. I besætninger med over 100 dyr blev 10 % af slagtesvinene eller søerne kontrolleret; dog mindst 100 dyr. Også her er dyrene udtaget som en repræsentativ stikprøve. Såfremt der i forbindelse med kontrollen er konstateret af uforsvarlig behandling af dyr, er stikprøven på 10 % af dyrene udvidet til kontrol af alle dyr i besætningerne.

Besætningerne blev udpeget med nogenlunde ligeligt antal i følgende dyregrupper;

- rene slagtesvinebesætninger (gruppe 1511 i CHR, kun dyr registreret i aldersgruppe 57 defineret som svin over 30 kg undtagen søer, gylte og orner)
- Besætninger med søer (gruppe 1511 indeholdende aldersgruppe 55 (pattegrise, søer, gylte og orner).

Der er udelukkende kontrolleret en dyregruppe pr. kontrol og dermed kun slagtesvin eller søer, selvom begge grupper måtte forefindes i samme besætning. Besætningerne kontrolleres i den dyregruppe, de er udpeget til.

For begge dyregrupper er kontrollen fastsat til at gælde alle dyr i sygebokse/sygestier, dvs. alle dyr i behandling på kontroltidspunktet i forhold til medicinoptegnelser sammenholdt med dyrlægens anvisning. Kampagnekontrollerne er uanmeldte og er foretaget af en embedsdyrlæge.

I forbindelse med udførelse af kampagnekontrollerne er der anvendt tjekskemaer tilpasset kampagnens fokusområder.

De statistiske sammenligninger er lavet med χ^2 -test. I tilfælde, hvor en eller flere af grupperne var mindre end 5, er anvendt Fishers eksakte test. En p-værdi på mindre end 0,05 blev betragtet som signifikant⁴.

Forud for kampagnens start er der afholdt et informationsmøde med repræsentanter for branchen samt Den Danske Dyrlægeforening. Der er udsendt nyhedsbreve til både dyrlæger og besætningsejere. Ligeledes blev en nyhed lagt på SEGES hjemmeside og som artikel i Fagbladet Svin.

Svinebesætningerne er opdelt i tre størrelsesgrupper henholdsvis små besætninger, mellem besætninger og store besætninger jf. tabel 5a og 5b.

³ Der er kontrolleret 401 svinebesætninger, og opgørelsen af antallet via udfyldte tjekskemaer til kontrollen bliver 399, da tjekskemaet i to tilfælde ikke er benyttet.

⁴ En p-værdi på 0.05 betyder at man med 95 % sikkerhed har en forskel mellem de to værdier, og at det ikke er tilfældig variation.

TABELLER OG FIGURER

Tabel 1: Antal dyr kontrolleret

Antal dyr kontrolleret og fordeling mellem slagtesvin og so besætninger					
Dyregruppe	Antal besætninger kontrolleret	Antal dyr kontrolleret	Antal dyr i alt i besætningen	Gennemsnitligt antal dyr kontrolleret pr. besætning	Procent dyr kontrolleret i alt
Slagtesvin	236	138.595	278.657	587	50 %
Søer	163	32.541	97.500	200	33 %
I alt kontrolleret	399*	171.136	376.157	429	45 %

* Af de i alt 401 kontrollerede besætninger har 2 ikke angivet antal dyr kontrolleret

Tabel 2a: Antal kontroller, sanktioner og regelefterlevelsprocent

Antal kontroller og regelefterlevelse/sanktionsprocent***					
Antal kontrolobjekter (besætninger)	Antal kontroller med sanktioner indenfor kampagnen	Antal kontroller med indskærpelser	Antal kontroller med adm. bøder	Antal kontroller med politi-anmeldelser	Regel-efterlevelse
401**	129	127	1	11	67,7 %

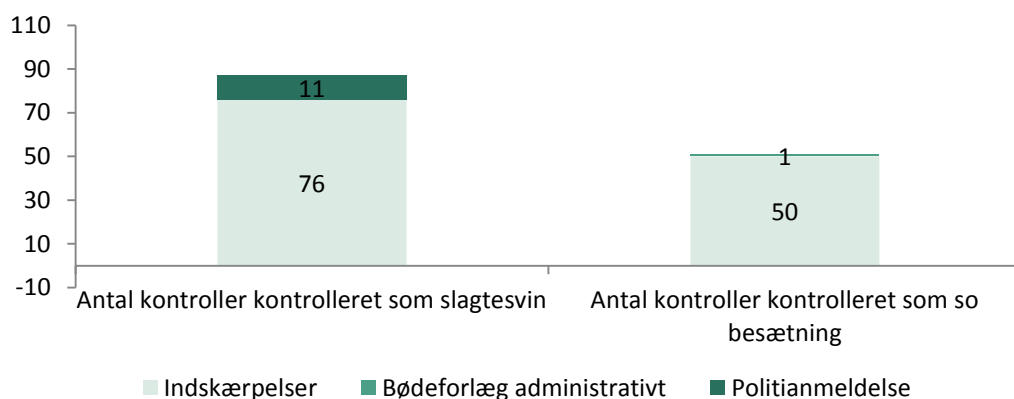
*** Det skal nævnes, at nogle besætninger kan ved samme kontrol have flere sanktioner på det samme lovgivningsområde .

Tabel 2b: Antal kontroller og dyregruppespecifik regelefterlevelse

Sanktioner hos slagtesvinebesætninger og sobesætninger				
Kontrolleret som	Antal kontroller	Kontroller med sanktioner	Kontroller uden sanktioner	Regelefterlevelse
Slagtesvinebesætning	236	79	157	66,5%
Sobesætning	163	50	113	69,3%
I alt	399*	129	270	67,7%

*Af de i alt 401 kontrollerede besætninger er 2 kontroller ikke medtaget på grund af manglende oplysninger.

Antal kontroller med sanktionstyper fordelt pr. besætningstype

Figur 1: Sanktionsfordeling mellem besætningstyperne.

Begge grupper har indskærpelser, alle politianmeldelser er foretaget hos slagtesvin for flere tilfælde af grovere uforvarlig behandling og der er en bøde tilknyttet sobesætninger. En kontrol kan omfatte både en indskærpelse og en politianmeldelse.

Tabel 3: Antal sanktioner fordelt på dyrevelfærd og medicinområdet

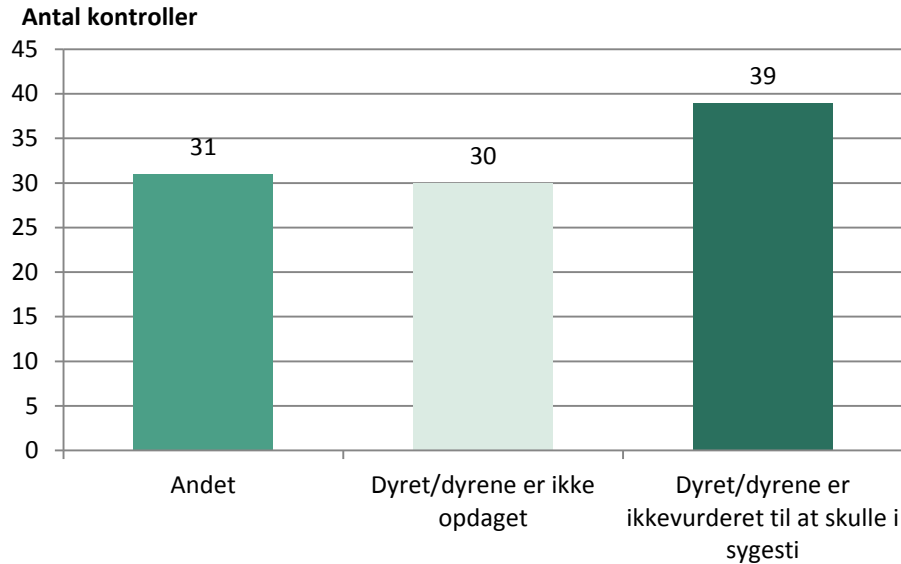
Antal sanktioner fordelt på fokusområderne dyrevelfærd og medicin			
Lovgivningsområde	Antal kontroller	Antal sanktioner	Kontroller uden sanktion
Dyrevelfærd	401	110	291
Medicin	394 ²	57	337

² I seks tilfælde er der ikke koblet medicinresultater på tjekskemaet fra kontrollen

Tabel 4: Samlet opgørelse for såvel slagtesvin og søer med de hyppigste overtrædelser fordelt på fokusområder:

Liste over hyppigste overtrædelser				
Fokusområde	Antal kontroller med sanktion	Antal kontroller med indskærpelse	Antal kontroller med adm. Bøde	Antal kontroller med politianmeldelse
Får alle syge eller tilskadekomne dyr omgående en passende behandling?	71	62	0	9
Tages der stilling til prognosen for det enkelte syge eller tilskadekomne dyr, således at det aflives rettidigt?	48	42	0	6
Føres der optegnelser over behandlinger af syge dyr?	44	44	0	0
Er der blødt underlag i sygestierne?	31	30	0	1
Anvendes medicin i overensstemmelse med dyrlægens anvisninger?	25	24	1	0
Er sygestierne indrettet, så der er mulighed for at dyrene kan regulere deres kropstemperatur?	13	13	0	0
Er der altid mindst én sygesti klar til brug?	3	3	0	0
Opfylder sygestierne arealkravene?	3	2	0	1
Opbevares medicinoptegnelser i besætningen?	2	2	0	0
Søer: Er der max. Anbragt 3 dyr i hver sygesti?	1	1	0	0
Søer: Er der mindst 2,8 m2 frit tilgængeligt stiareal per so i sygestierne?	1	1	0	0

Fordeling af årsager for ikke at sætte dyrene i sygesti

Figur 2: Opgørelse af årsager til at dyr ikke er sat i sygesti

Der er næsten lige stor fordeling af tilfælde hvor dyret ikke er opdaget og tilfælde, hvor ejer ikke har vurderet, at de skulle i sygesti. "Andet" kan fx være brugt, hvis der ikke er nok ledige sygestier men kan også være andre forhold

Tabel 5a: Sammenhæng mellem besætningsstørrelse og sanktioner

Fordeling af sanktioner i størrelsesgrupper for slagtesvin			
SLAGTESVIN	Små besætninger <= 500 dyr	Mellemstore besætninger (501-1600 dyr)	Store besætninger over 1600 dyr
Antal kontroller	63	113	58
antal kontroller med sanktioner	13	38	26
Regelefterlevelse	79,4%	66,4%	55,2%

Tabel 5b: Sammenhæng mellem besætningsstørrelse og sanktioner

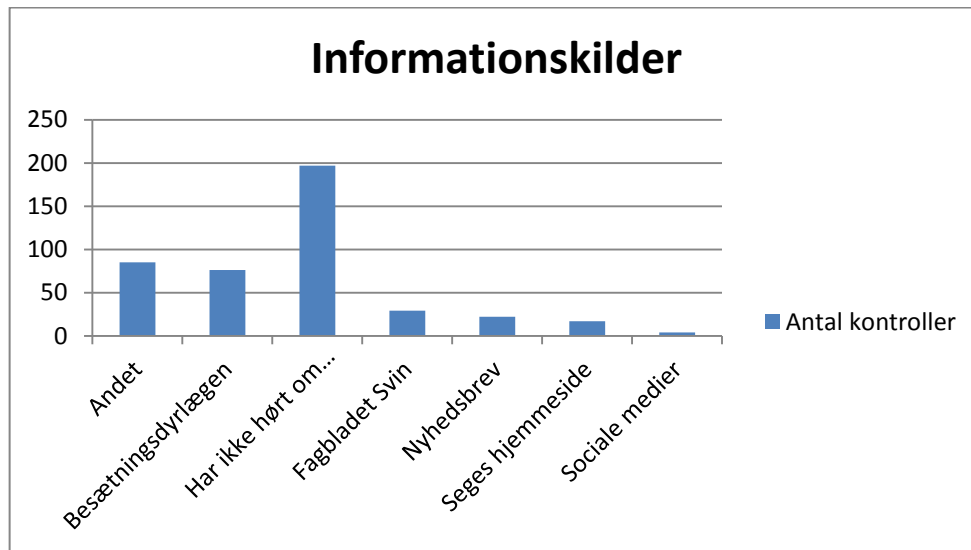
Fordeling af sanktioner i størrelsesgrupper for sobesætninger			
SOBESÆTNINGER	Små besætninger <= 294 dyr	Mellem besætninger (295-799)	Store besætninger >= 800 dyr
Antal kontroller	41	78	44
Antal kontroller med sanktioner	5	21	24
Regelefterlevelse	87,8%	73,1%	45,5%

Tabel 6a:

Fordelingen mellem gennemsnitlig antal slagtesvin sanktioneret i forhold til besætningsstørrelsen			
SLAGTESVIN	Antal dyr sanktioneret	Antal dyr kontrolleret	Procentmæssigt antal dyr sanktioneret i forhold til dyr kontrolleret
Små besætninger <= 500 dyr	51	9180	0,556%
Mellem besætninger (501-1600 dyr)	162	60496	0,2678%
Store besætninger over 1600 dyr	108	66899	0,1614%

Tabel 6b:

Fordelingen mellem gennemsnitlig antal søer sanktioneret i forhold til besætningsstørrelsen			
SØER	Antal dyr sanktioneret	Antal dyr kontrolleret	Procentmæssigt antal dyr sanktioneret i forhold til dyr kontrolleret
Små besætninger <= 294 dyr	74	3001	2,465%
Mellem besætninger (295-799 dyr)	37	16929	0,2185%
Store besætninger over 800 dyr	50	12591	0.3971%

Figur 3: Opgørelse over informationskilder viser, ad hvilke kanaler, besætningsejere får information om kampagnen.
 "Andet": kan være, at der er hørt om kampagnen ad forskellige andre kanal end de anførte valgmuligheder.

Tabel 7: Fordeling af antal kontroller afhængig af, om de har hørt kampagnen

Hvor mange havde hørt om kampagnen	
	Antal kontroller
Har hørt om kampagnen	191
Har ikke hørt om kampagnen	197

Tabel 8: Sammenligning af antal sanktioner med sanktioner i kampagnen 2016

Sanktioner hos slagtesvin i 2018 versus 2016				
Årstal	Antal sanktioner	Total antal kontroller	Sanktions procent	Regelefterlevelse
2018	79	157	33,5 %	66,5 %
2016	21	79	21%	79 %